

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 58 d § i lagen om smittsamma sjukdomar

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 58 d § i lagen om smittsamma sjukdomar (RP 118/2021 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- avdelningschef Taneli Puumalainen, social- och hälsovårdsministeriet
- överinspektör Oona Mölsä, Regionförvaltningsverket i Södra Finland
- överläkare Otto Helve, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- generalsekreterare Rosa Meriläinen, Kultur- och konstområdets centralorganisation KULTA rf
- verkställande direktör Timo Lappi, Turism- och Restaurangförbundet rf
- ansvarig för samhällsrelationer Eveliina Reponen, Servicefacket PAM rf
- verkställande direktör Kaisa Paavolainen, Finlands Teatrar rf
- expert Karoliina Katila, Företagarna i Finland rf
- direktör Maria Sahlstedt, Tapahtumateollisuus ry.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- forskardoktor, docent Tuomas Aivelo, Helsingfors universitet
- Compass Group Finland Ab
- Suomen kunto- ja terveystoimintakeskusten yhdistys SKY ry
- LiveFIN rf
- Music Finland ry
- Finlands Olympiska Kommitté rf
- restaurangägare Henri Alén.

Inget yttrande av

- Konkurrens- och konsumentverket.

Utlåtande EkUU 25/2021 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Propositionens huvudsakliga innehåll. Genom de föreslagna ändringarna i lagen om smittsamma sjukdomar stryks 58 d § 4 mom., där begreppet närkontakt definieras.

Dessutom föreslås det i propositionen att 1 och 2 mom. i samma paragraf ändras. På grund av dessa ändringar slopas kopplingen mellan hälsovårdsmyndigheternas beslut och incidensen 25 per 100 000 invånare under 14 dygn.

Det tillämpningskriterium som berör smittkluster inom en kommuns eller ett sjukvårdsdistrikts område preciseras så att kriteriet är att det inom kommunens eller sjukvårdsdistriktets område konstateras sjukdomskluster vars smittkedjor inte kan spåras på ett tillförlitligt sätt och som enligt en sakkunnigbedömning medför en betydande risk för omfattande spridning av nya smittor inom området.

Hälsovårdsmyndigheterna ska fortfarande vara skyldiga att genom sina beslut styra verksamhetsutövarna så att kunderna och de som deltar i verksamheten har möjlighet att göra det på ett hälsosäkert sätt. Enligt bestämmelsen ska beslutet fattas av en kommunal myndighet. Om beslutet ska gälla flera kommuners område, fattas det av regionförvaltningsverket. Enligt propositionen är kommunens beslut ett komplement till regionförvaltningsverkets beslut.

Omvärlden. Ekonomiutskottet fokuserar i detta utlåtande på att bedöma den föreslagna regleringen utifrån sitt ansvarsområde, och väger den hälsomässiga nyttan av restriktionerna mot de konsekvenser åtgärderna har för ekonomin.

De restriktioner som införs för att bromsa spridningen av coronaviruset motiveras med epidemiologiska skäl. Restriktionernas berättigande har baserat sig på tryggheten av hälsan och av hälso- och sjukvårdens bärkraft. För närvarande har minskningen av antalet smittfall och framstegen i vaccinationstäckningen minskat antalet coronapatienter som vårdas på sjukhus.

Vaccinationerna har en avgörande roll i bekämpningen av smittspridning. Vaccinationerna minskar behovet av sjukhusvård och tryggar således hälso- och sjukvårdens bärkraft. Vaccinationstäckningen framgår dock inte av den föreslagna regleringen.

Ekonomiutskottet betonar att det allra skadligaste för ekonomin är att viruset sprids i stor skala. Det är viktigt att regleringen möjliggör tillräckligt effektiva och effektivt riktade åtgärder för att begränsa smittriskerna. Restriktionerna ska kunna verkställas med kort varsel om epidemiläget kräver det, men de ska också kunna avvecklas genast när smittsituationen tillåter det. När det på lagnivå föreskrivs om rättsliga restriktioner som grundar sig på medicinska omständigheter, ska man beakta möjligheten att de föreskrivna skyldigheterna till följd av ny information kan visa sig vara oändamålsenliga redan när lagen träder i kraft. Det kan därför bli nödvändigt att ändra dem.

Restriktionernas konsekvenser för ekonomin. Restriktionerna, liksom också spridningen av viruset bland befolkningen, har en direkt inverkan på skatteintäkterna och de offentliga finanserna och därmed i sista hand på möjligheterna att tillhandahålla offentliga tjänster i Finland, inklusive hälso- och sjukvård. Besluten ska säkerställa de offentliga finansernas och därmed även vårt häl-

Utlåtande EkUU 25/2021 rd

so- och sjukvårdssystemets funktionsförmåga på lång sikt. Det är viktigt att restriktionerna är tydliga och att tillsynen över och tillämpningen av dem är förutsebar för näringsidkarna och deras personal och kunder.

Ekonomiutskottet bedömer att när den medicinska krisen viker undan är det sannolikt att den uppdämda konsumtionsefterfrågan kommer att ta fart. Särskilt branscher som omfattas av kraftiga restriktioner, såsom turismen, kommer sannolikt att möta en ökad efterfrågan. Det är viktigt att finländska näringsidkare i största möjliga mån kan svara på denna efterfrågan utifrån samma konkurrensförutsättningar som företag i andra stater. Även om konkurrensförutsättningarna utgörs av många omständigheter som Finland inte kan påverka genom egna åtgärder, är det klart att exempelvis karantänsbestämmelserna är en så central faktor i anslutning till inresa och vistelse i landet att en asymmetri i restriktionerna — eller enbart ovisshet i anslutning till restriktionerna och skyldigheterna — är ägnad att ge utländska aktörer ett försprång i den internationella konkurrensen.

Ekonomiutskottet noterar att den föreslagna regleringen innehåller en avvägning och ett ställningstagande till balansen mellan lagstiftningens exakthet och möjligheten att ta hänsyn till lokala förhållanden. I den reglering som föreslås har man prioriterat möjligheten att bättre än för närvarande beakta lokala förhållanden. Här har sakkunniga påpekat att den föreslagna ändringen med tanke på myndighetsverksamheten och beslutsfattandet är problematisk såtillvida att utgångspunkten är att närkontakt alltid ska fastställas separat i regionförvaltningsverkets eller kommunens beslut för varje enskilt evenemang och varje enskild lokal. Det har också framförts oro över att en omfattande mångtydighet kan leda till att restriktionslagstiftningen tillämpas på mycket avvikande grunder regionalt och beroende på myndighet.

Om lagen innehåller en exakt definition av begreppet närkontakt bidrar det till att säkerställa enhetlighet och förutsägbarhet i myndigheternas praxis. Å andra sidan, om regleringen på lagnivå ger myndigheterna större prövningsrätt, kan de lokala förhållandena för varje verksamhetsutövare eller område beaktas bättre.

Ekonomiutskottet konstaterar att slopandet av definitionen av närkontakt i 58 d § 4 mom. i lagen om smittsamma sjukdomar får brett understöd bland de branscher som lidit av restriktionerna. Aktörerna har dock uttryckt sin oro över den ökade mångtydigheten i tolkningen och föreslår att paragrafen stryks helt och hållet.

Det är svårt att hitta en jämvikt mellan dessa två lösningar. Ekonomiutskottet ställer sig bakom den lösning som valts i propositionen och understryker att lösningen och genomförandet av den bör säkerställa att målen för lagändringen uppnås. Vid behandlingen av flera lagstiftningsförslag på sistone har utskottet betonat att man i allt högre grad bör fästa uppmärksamhet vid att regleringen är noggrant avgränsad och träffsäker, när exceptionella förhållanden — och därmed också restriktioner — drar ut på tiden.

Samlad bedömning. Ekonomiutskottet betonar att det i den rådande fasen av coronapandemin är nödvändigt att göra en helhetsbedömning av situationen. En återgång till långvariga restriktioner eller nedstängningar är ohållbar med tanke på näringsverksamheten, människornas utkomst och därmed även den offentliga ekonomin. Det är viktigt att flytta tyngdpunkten i åtgärderna till att öka vaccinationstäckningen och möjliggöra ekonomisk aktivitet. För att säkerställa en tillräcklig

Utlåtande EkUU 25/2021 rd

vaccinationstäckning bör man beakta den vetenskapliga kunskapen om vilka faktorer som styr människors beteende. Vi måste särskilt påverka de faktorer som är betydelsefulla för personer som är tveksamma till vaccinering. Vid bedömningen av vaccinationstäckningen måste det också vägas in att människor kan välja bort vaccinationen också av hälsoskäl – det är inte alltid fråga om individens fria val.

I ljuset av de senaste uppgifterna är det sannolikt att vi nu har passerat det värsta skedet av epidemin. Coronapandemin kommer dock inte att försvinna helt och hållet i världen inom den närmaste framtiden. Även om det ser ut som om de omfattande restriktionerna närmar sig sitt slut, bör lagstiftningens aktualitet bedömas aktivt så länge lagstiftningen är i kraft. När vi uppnår en tillräcklig vaccinationstäckning förlorar en del av restriktionslagstiftningen sin legitimitet. Ur näringsidkarnas och deras arbetstagares synvinkel har även kortvarig restriktionslagstiftning stor betydelse.

Lagstiftningen bör över huvud taget gälla olika branscher mer jämlikt. Ekonomiutskottet har i sina ställningstaganden — även med stöd från grundlagsutskottet (GrUU 6/2021 rd och GrUU 11/2021 rd) — förutsatt att restriktionerna bara kan upprätthållas i den omfattning som det är nödvändigt för att uppnå lagstiftningens syften. Ekonomiutskottet upprepar också sin kommentar i ett tidigare utlåtande (EkUU 9/2021 rd — RP 39/2021 rd), det vill säga att metodurvalet för att förhindra spridning av smittsamma sjukdomar bör vara öppet för insyn redan vid beredningen och med tillhörande argument bli offentligt i ett så tidigt stadium som möjligt. Utskottet betonar fortfarande att restriktionerna ska vara rättvisa i förhållande till olika branscher. Regleringen ska vara jämförbar mellan olika branscher. Under pandemin har särskilt kultur-, idrotts- och evenemangsbranschen varit föremål för strängare begränsningar än andra.

Sakkunniga har uttryckt oro över vårt hälsovårdssystemets förmåga att klara av sina temporära skyldigheter att testa befolkningen och spåra smitta samtidigt som social- och hälsovården ska fullgöra sina övriga skyldigheter. Ekonomiutskottet påpekar att på många delområden av samhället används de begränsade myndighetsresurserna riskbaserat genom fokusering på de mest sannolika problemen. Denna princip bör också tillämpas på åtgärder för att hantera spridningen av coronaviruset.

De tekniska lösningarna och de internationella erfarenheterna bör nyttiggöras på bästa möjliga sätt för att möjliggöra hälsosäker ekonomisk aktivitet. Ekonomiutskottet framhåller att det är viktigt att Finland deltar i användningen av gemensamma europeiska digitala verktyg, så att finländarna ska kunna vistas och delta i evenemang också i länder där gemensamma europeiska förfaranden är en förutsättning för deltagande.

På lång sikt lägger utskottet vikt vid behovet av en övergripande analys — och eventuellt en reform — av hela lagstiftningen om smittsamma sjukdomar. Coronapandemin har visat att den gällande lagstiftningsramen innehåller problematiska element, i synnerhet med beaktande av människors rörlighet och internationella kontakter, som skapar mer utmanande utgångspunkter för åtgärderna för att begränsa spridningen av smittsamma sjukdomar än under tidigare årtionden.

Med tanke på rättssäkerheten och förutsägbarheten är det väsentligt att utifrån transparenta argument grunda restriktionernas giltighetstid på nyckeltal som beskriver smittspridningen, belast-

Utlåtande EkUU 25/2021 rd

ningen inom hälso- och sjukvården eller någon annan omständighet som anses vara ändamålsenlig.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 9.9.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Sanni Grahn-Laasonen saml
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Eeva Kalli cent
medlem Pia Kauma saml
medlem Riitta Mäkinen sd
medlem Matias Mäkynen sd
medlem Minna Reijonen saf
medlem Janne Sankelo saml
medlem Veikko Vallin saf
medlem Tuula Väättäinen sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Raimo Piirainen sd.

Sekreterare var

utskottsråd Teija Miller.

Utlåtande EkUU 25/2021 rd

Avvikande mening

Avvikande mening

Motivering

Vi anser att regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om smittsamma sjukdomar är välkommen och innebär vissa framsteg, men tyvärr är den otillräcklig. Det är välkomna ändringar att incidensen slopas och att närkontakt definieras mer exakt. En gradvis avveckling av restriktionerna är önskvärd och motiverad. Epidemin kommer inte att försvinna inom den närmaste framtiden, men med tanke på samhällets helhetsintresse skulle det vara oskäligt att fortsätta med kraftiga restriktioner trots att behandlingsmetoderna och vaccineringarna gjort stora framsteg. Avregleringen är ett steg på vägen mot normala förhållanden.

Utifrån remissvaren till ekonomiutskottet anser vi att det skulle vara tydligare att slopa 58 d § helt och hållet. Samma slutsats stannade även kulturutskottet för i sitt enhälliga utlåtande (KuUU 12/2021 rd — RP 118/2021 rd) till social- och hälsovårdsutskottet.

Upphävandet av 58 d § i lagen om smittsamma sjukdomar är av särskild betydelse för kultur- och evenemangsbranschen, där största delen av verksamheten baserar sig på intäkter från publiken. Coronarestriktionerna har slagit hårt mot dem som arbetar med kultur och evenemang och fråntagit dem förutsättningarna att arbeta. Om 58 d § i den gällande lagen om smittsamma sjukdomar upphävs främjar det evenemang, förbättrar företagens och frilansarnas försörjning och gör konst och kultur tillgängligare.

Inom kultur- och evenemangsbranschen kan hälsosäkerheten garanteras i tillräcklig utsträckning utan 58 d §, liksom inom andra branscher. Att döma av remissvaren upplevs situationen som oskälig inom de sektorer som omfattas av begränsningarna. Enligt remissvaren är Tapahtumateollisuus ry, KULTA ry, Music Finland, Finlands Teatrar rf, Music Finland ry, LiveFIN rf och MaRa rf, dvs. evenemangs-, kultur- och restaurangbranscherna, eniga om att det vore en bättre lösning att stryka paragrafen. Aktörerna inom branschen är också oroade över att lagen i praktiken lämnar rum för tolkning, vilket kan leda till att den tillämpas på mycket olika sätt i olika delar av landet och i olika verksamheter. Då särbehandlas näringsidkarna i olika regioner samtidigt som konkurrensneutraliteten försvagas och näringsfriheten begränsas.

Lagförslaget är problematiskt

Vi anser att lagförslaget delvis gör lagstiftningen mer mångtydig och att det kan leda till problemsituationer. I sitt yttrande till ekonomiutskottet anser Regionförvaltningsverket i Södra Finland att den föreslagna ändringen är problematisk såtillvida att utgångspunkten är att närkontakt alltid ska fastställas separat i regionförvaltningsverkets eller kommunens beslut för varje evenemang och lokal.

Enligt propositionen ankommer det på kommunerna och regionförvaltningsmyndigheterna att definiera närkontakt. Enligt motiveringen till propositionen fattar kommunen eller regionförvaltningsverket evenemangs- eller lokalspecifika beslut om närkontakt och om ett tillräckligt avstånd med tanke på förhindrandet av smittspridning. Definitionen av närkontakt från fall till fall

Utlåtande EkUU 25/2021 rd
Avvikande mening 1

kan bli ett praktiskt problem i och med att den ska fastställas separat i samband med varje enskilt beslut av regionförvaltningsverket eller kommunen utan tydliga kriterier. Om förslaget till 58 d § i lagen om smittsamma sjukdomar godkänns i enlighet med regeringens proposition, måste bestämmelserna åtminstone preciseras så att det blir tydligt vad lagändringen innebär för olika aktörer.

Det finns metoder för att garantera hälsosäkerheten

Vi betonar att hälsosäkerheten vid evenemang måste säkerställas också efter det att 58 d § har upphävts. Detta är möjligt med stöd av 58 c § i lagen om smittsamma sjukdomar. Kunderna och deltagarna ska bland annat erbjudas möjlighet att rengöra händerna och hålla tillräckligt avstånd. Rengöringen av utrymmen och ytor ska effektiviseras. Enligt bestämmelsen ska aktören dessutom ordna kundernas och deltagarnas vistelse så rymligt som möjligt med beaktande av verksamhetens särdrag och placera eventuella kundplatser tillräckligt långt från varandra.

Vi framhåller att aktörerna bör ta i bruk ett coronaintyg som möjliggör ett så normalt liv som möjligt. Förslag om att ta intyg i bruk lades fram redan i våras, när ett motsvarande sätt att minska behovet av att begränsa de grundläggande fri- och rättigheterna redan hade införts i flera andra länder. Regeringen har medvetet och i onödan fördröjt beredningen. Dessutom påpekar vi att regeringens oförutsedda begränsningsåtgärder i takt med att epidemin avtar inte hör till den normala affärsrisken och att de resulterande ekonomiska förlusterna måste kompenseras med hjälp av en ny omgång med kostnadsstöd.

Slutsats

I det nuvarande epidemiläget anser vi att det med beaktande av vaccinationstäckningen är möjligt att slopa 58 d § i den gällande lagen om smittsamma sjukdomar. Samtidigt upphävs det problematiska kriteriet om ett minimiavstånd på två meter och de beslut som fattats av regionförvaltningsmyndigheterna med stöd av bestämmelsen.

Avvikande mening

Vi föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 9.9.2021

Pia Kauma saml
Janne Sankelo saml
Sanni Grahn-Laasonen saml
Veikko Vallin saf
Minna Reijonen saf